

Центр досліджень продовольства та
землекористування (KSE Агроцентр)

ОГЛЯД ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

*Передмова до серії та
Методологія*

June 20, 2022

ПЕРЕДМОВА ДО СЕРІЇ

Глобальний погляд: вторгнення РФ в Україну посилює роль України в забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Блокований експорт і поставлена під загрозу поточна посівна кампанія призвели до різкого зростання цін на світовому ринку, створюючи не лише ризики підриву діяльності агропродовольчого сектору країни та національної економіки в цілому, але і передумови для голоду сотень мільйонів людей по всьому світу^{1,2}.

Україна відіграє все більшу роль на світовому аграрному ринку. Всього два десятиліття тому експорт українського зерна був спроможний нагодувати 40 мільйонів людей, а сьогодні вже понад 400 мільйонів. У 2019-2021 роках на Україну припадало майже 10% світового експорту пшениці, 15% експорту кукурудзи, 15% експорту ячменю та майже 50% експорту соняшникової олії³.

Внутрішній погляд: на сільське господарство припадає близько 20% ВВП (враховуючи суміжні галузі за ланцюгом створення доданої вартості) України і більше 40% загальних доходів від експорту⁴. Крім того, що сільське господарство є важливим сектором з точки зору ВВП і зайнятості (близько 15% від загальної чисельності населення України⁵), сільськогосподарські виробники забезпечують місцеве населення майже 100% споживання основних сільськогосподарських культур, овочів і не менше 80% споживання м'яса⁵. Незважаючи на величезний потенціал сільськогосподарського виробництва в Україні, війна серйозно впливає не тільки на глобальну, а й на внутрішню продовольчу безпеку.

Запускаючи огляд продовольчої безпеки та політики в Україні, ми прагнемо забезпечити регулярний моніторинг продовольчої безпеки та аграрної політики у воєнний час. Цей огляд має допомогти

¹ Російське вторгнення в Україну може поставити під загрозу глобальну продовольчу безпеку і привести до голоду сотень мільйонів людей по всьому світу. Новини Київської школи економіки, 4 березня 2022 року. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/russian-invasion-in-ukraine-could-threaten-global-foodsecurity-and-starve-hundreds-of-millions-globally/>

² Вплив україно-російського конфлікту на глобальну продовольчу безпеку та пов'язані з цим питання в рамках мандату

Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО). 169 сесія, 8 квітня 2022 року. <https://www.fao.org/3/ni734en/ni734en.pdf>

³ ФАОСТАТ.

⁴ Державна служба статистики України.

⁵ Власні розрахунки, засновані на даних Державної служби статистики України.

стейкхолдерам сектору та іншим зацікавленим сторонам у прийнятті політичних та бізнес рішень.

МЕТОДОЛОГІЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ІНДЕКСУ ДОСТУПНОСТІ ПРОДОВОЛЬСТВА (ІДП)

ІДП розраховується з використанням регіональних щоденних цін для 21 критично важливого продукту продовольства (дані зібрані Державною службою статистики України). До списку цих продуктів відносяться: пшеничний хліб, житній хліб і житньо-пшеничний хліб, пшеничне борошно, макарони з м'яких сортів пшениці, просо, гречка, овес, яловичина, свинина, куряче м'ясо, курячі яйця категорії С1, молоко пастеризоване <2.6% жиру, сметана <15% жиру, масло <72-82.5% жиру, соняшникова олія, білий цукор, капуста, цибуля, буряк, картопля та морква. Протягом кількох днів (спостережень) інформація про ціни буває відсутньою. Якщо це так, розраховується середня ціна продукту, використовуючи лише ті дні, коли інформація про ціни була доступна. У разі відсутності регіональних цін на продовольство, ціна продукту в регіоні замінюється на середню українську за даний період. Регіон характеризується нестабільним доступом до продовольства, якщо інформація по цінам недоступна хоча б для однієї категорії товару щонайменше один день на тиждень.

Вартість місячного кошика споживання базується на 21 вище згаданому продукті. Ми використовуємо оцінки середньомісячного споживання цих продуктів, прийняті Кабінетом Міністрів України. Хоча в структурі споживання є регіональні відмінності, ми створюємо єдиний кошик товарів на всеукраїнському рівні, щоб краще порівнювати ціни.

Ми використовуємо заробітну плату як показник споживчих доходів. Зокрема, Градус і Київська школа економіки провели опитування керівників і власників підприємств. За станом на 13 травня 2022 року результати цього дослідження наступні. 22% підприємств залишилися неактивними з 12 квітня по 22

квітня. 71% від усіх неактивних бізнесів не виплачували заробітну плату своїм працівникам. Серед діючих підприємств (78% усіх підприємств), за винятком категорії, що відповіли "важко відповісти", 23% не платять зарплату. Приблизно 36% працівників втратили роботу і тепер вимушені покладатися на допомогу по безробіттю замість заробітної плати. Розмір допомоги по безробіттю складає від 650 грн до 10000 грн, а середній розмір допомоги – приблизно 4000 грн. Тільки 26% діючих фірм і 6% непрацюючих компаній продовжують виплачувати заробітну плату в повному розмірі, і тільки 2% компаній з кожної категорії платять більше, ніж до вторгнення. Інші респонденти вказали один з чотирьох рівнів заробітної плати, що відносяться до періоду до вторгнення: до 30% заробітної плати до вторгнення, 30-49%, 50-69% і 70-99% заробітної плати до вторгнення. Середня зарплата в Україні за листопад 2021-січень 2022 року склала 15.438 грн в місяць (за даними Державної служби статистики України). Використовуючи ці дані і вищеописане опитування, ми робимо висновок про те, що середній заробіток людей, які працювали до вторгнення, скоротився до 10.155 гривень в місяць, або більш ніж на третину (скорочення середнього номінального заробітку на 34%, включаючи допомогу по безробіттю).

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ НАЯВНОСТІ ПРОДОВОЛЬСТВА

Аналіз кількості продовольчих товарів в продуктових магазинах служить показником фізичної наявності продовольства. Для цього аналізу ми зібрали інформацію про постачання продуктів в 21 обласний центр і місто Бахмут, яке представляло Донецьку область. Дані по Херсонській і Луганській областям відсутні. Наявність продовольства розраховується як середнє число продовольчих товарів, наявних у рамках продовольчих категорій споживчого кошику (дивіться розділ вище про продовольчі категорії) в усіх магазинах.

Відповідні автори несуть відповідальність за зміст своїх публікацій. Думки, виражені в цій публікації, не обов'язково є позиціями залучених організацій.

Автори:

Роман Нейтер, Марія Богонос та Григорій Стольникович

Центр досліджень продовольства та емлекористування KSE

agrifood@kse.org.ua

kse.ua